

Милован-Мушо Шћејановић

О ПОДГОРИЧКОМ ЉЕТОПИСУ ИЗ 1737. ГОДИНЕ

У часопису СТАРИНЕ, органу Југославенске академије знаности и умјетности, (књ. XIII, Загреб 1881. године) објављено је „неколико српских љетописа” што их је „предао у сједници филологичко-хисторијскога разреда Југославенске академије знаности и умјетности дне 4. липња 1881. „Љубомир Стојановић. То су:

1. Студенички љетопис, у пријепису Стевана Верковића, који се налазио у збирци рукописа Народне библиотеке у Београду под бројем 43,

2. Хаџи-Јорданов љетопис добијен од Хаџи-Јордана из Скопља, који је био похрањен у оквиру добијене колекције у Народној библиотеци у Београду под бројем 11,

3. Сјенички љетопис из 1864. године, што га је Народној библиотеци у Београду поклонио прота сјенички (похрањен у збирци рукописа под бројем 111),

4. Подгорички љетопис, похрањен у истој Библиотеци под бројем 42, писан 1737. године, и

5. Верковићев љетопис, у збирци рукописа исте Библиотеке под бр. 44.

Стојановић наводи да први припада оној групи љетописа коју Јагић назива старијом, а Руварац их зове родословима; остала четири припадају правим љетописима. „У сваком засебице има што шта што нема ни у једном до сад изданом љетопису, а у свима има опет ствари које се налазе готово у сваком”.

О Подгоричком љетопису Стојановић наводи да је то једна књижица писана брзописним словима у којој је био 91 лист а недостајали су листови и с почетка и с краја и из средине. На другој страни трећег листа постојао

је запис: „Ова света и божанствена књижица Рада Кнежевића”, а на првој страни четвртог листа: „Ова књижица Рада, кнеза од Подгорице”. Сами текст љетописа налазио се од тридесет седмог до краја седамдесет шестог листа док су на листовима 77 и 78, који су накнадно уметнути, забиљежене неколике савремене биљешке о ратовању Црногораца и Турака и Турака и Аустријанаца.

У осталом дијелу књижице забиљежени су народни лијекови, молитве за исцјељење болесника, разни тропари и друго.

Стојановић наводи да је „карактеристично што се у овом љетопису помињу сви Немањићи; и Радослав и Владислав и Урош и Драгутин, јер од близу тридесет познатих љетописа само су још два таква (Дерпатски у Григоровићевом и Рачански у Шафариковом своду). Осим тога у овом љетопису забиљежена је и битка косовска по народним традицијама „па како је Стојан Новаковић у X књизи Старина објавио приче о боју косовском „побиљежене прве поле XVIII вијека по народним предањима, имајући при руци девет рукописа, од којих је најстарији од 1745 год”... то би „овај љетопис писан 1737 год. био најстарији до сад познати запис по народним предањима о томе догађају”.

Подгорички љетопис је заувјек нестао 6. априла 1941. године када су при њемачком бомбардовању Београда бомбе погодиле и у цјелости разориле и уништиле зграду и књижно благо Народне библиотеке.

Скоро се ништа не зна о Раду Кнежевићу „кнезу от Подгорице”, гдје се учио писмености, какво је образовање имао, које је изворе користио за писање љетописа, гдје је све путовао и чиме се бавио. Не зна се ни када је и како овај рукопис доспио у Народну библиотеку.

Да се претпоставити да је Кнежевић вјероватно био угледан и имућан човјек да је читао средњевјековне списе а можда и књиге Божићара Вуковића Подгоричанина и друге. Према казивању професора Марка Кажића, из Титограда, могао је бити подстакнут на рад ове врсте богатим фондом сличних књига у цркви св. Ђорђа под Горицом. „Једна откупљена рукописна књига у Музеју града, која потиче баш из овог фонда, има толико сличности са овим Кнежевићевим рукописом. Као и код Кнежевића у њој је изнијета генеалогичка Немањића и доста упутстава како се молитвама и на разне начине лијече поједине болести. Поред тога у муслиманским породицама, које су код појединих преписивача наручивале рукописне књиге, било је доста књига о љековима па су оне Кнежевићу могле бити доступне. Није искључено да је он податке о стварању свијета, васељенским саборима, поријеклу Немањића и кратком прегледу владара

ове династије преписивао из разних књига и рукописа а молитве и начин лијечења из више приватних рукописа. Овај историјски дио Подгоричког љетописа који је објавио Стојановић почиње од стварања свијета како налазимо и у многим средњевјековним рукописима. Одмах се прелази на хришћанске саборе, затим на поријекло династије Немањића и преглед владара, а онда на епоху турских освајања и владавине. Изненађује чињеница да су многи старији историјски догађаји често погрешно датирани или нетачно представљени. Датуми су обиљежавани словима која су тада имала одређену бројну вриједност па су преписивачи гријешили нарочито код ћирилских слова „Н” и „И” која су толико слична да их ни данас није лако увијек разликовати. Тако су погрешно датирани сви васељенски сабори, неки детаљи из Немањиног живота, па чак и Маричка и Косовска битка. Овај случај није усамљен. Познато је да је Сава Немањић описао неке савремене догађаје свога доба које је одлично познавао и свакако тачно забиљежио године. Међутим, преписивачи су све испретурали, тако да је питање хронологије у његовим дјелима постало замршено.”

Даље професор Кажих наводи да се „у случају Кнежевића не може утврдити да ли је он починио ове грешке преписујући слова погрешно или су те грешке биле у текстовима које је он преписивао. Љетопис каже како „син Влатко (Вукан) велики кнез својзи земљи зецкој и страни, сазида честни храм Богородици-зове се Морача” мада се из записа на том манастиру види да је храм сазидао 1252. године његов син Стефан, који се потписује тамо као краљ иако је био само кнез (жупан). За Стефана Дечанског, једну од трагичних личности наше историје, напомиње се како је од оца претрпио многе неправде - „велики скраб и озлобљеније” (био је ослијеђљен), а син му (цар Душан) у свађи око престола „удави га у град Звечану”.

Што се тиче косовског боја 1389. године, Подгорички љетопис је дао њему краћу информацију, полазећи не од историјских чињеница већ више од народног предања: „А Вук Бранковић побјеже са седам хиљада војске и учини невјеру своме господару кнезу Лазару”. Слично истиче и народна поезија, да је у одлучујућем моменту, када се „дијелила срећа од несреће” завео за Голеш планину „дванаест хиљада љутих оклопника”. Према изводима из књиге Рада Дацића, Поглед са Косова (фељтон „Политике” од 11. до 21 јула 1997. године): „У почетку су сви хришћани сложено кренули на Турке. Вук на десном крилу и Лазар у центру имали су јасне успјехе. Владета Вуковић на лијевом крилу није напредовао, али Вук то није знао.

Константин Михаиловић из Острвице код Новог Брда чуо је казивање једног старца (када је имао 20 година) шта се десило на Косову, последице 48 година од битке. Старац је у косовском боју остао без руке. Причао је: „Међу војском је настала пометња - повукао се Вук. Одговор о томе није стигао. Турци су навалили свом жестином. Господа која су била наклоњена Лазару борила су се јуначки и вјерно крај њега, али други гледајући кроз прсте посматрали су битку, а због ове невјере и неслоге (и зависти рђавих и неваљалих људи) битка је изгубљена”.

Народ није мотив издаје узео из књиге Константина Михаиловића, истина је од преживјелих у народу већ била уткана. Колико су списи Данила Трећег, Константина Филозофа, Монаха из Раванице и можда још неки изгубљени, могли продријети у обичан народ. Можда нијесу ни продирали. А ако нијесу, онда је све величанствено из косовске легенде никло у народу предодређеном да буде родитељ таквог бљеска духа. Не би народ без разлога опјевао владара који је без кулука градио задужбине.

Вук Бранковић је престао да се бори. Није ни рањен нити погубио племство. Требало је да се бори, а није. Ми то називамо издајом. Лазар је рачунао на Вукову снагу и као добар војсковођа знао је да треба дјејствовати брзо. Његову војску, свјесну да брани сопствени праг, није требало посебно на то подстицати. Направљен је продор међу Турке и они су се ускелебали. То исто је требао учинити и Вук, а он је међутим војску повукао и слободно турско лијево крило опколило је Лазара и главнину његове војске. Турски напад на Лазара са свих страна претворио је побједу у пораз. По строгом схватању српског народа то је била издаја. И по данашњем схватању српског народа то је била издаја.”

Многи српски племићи и војводе касно су кренули на Косово, па су се вратили или су стигли на бојно поље тек последице битке и погибије српске војске и кнеза Лазара 15. јуна 1389. године.

Марко Краљевић је на Косово дошао тек последице битке па је остала изрека: „Касно Марко (Краљевић) на Косово дође”.

Закаснили су и: зетски кнез Ђурађ II Балшић, иначе зет кнеза Лазара; црногорски војвода дејан Знепољски који је у путу чуо за пораз и вратио се, и руднички војвода Радич Поступович („Облачић Раде”) који је такође на путу чуо за погибију српске војске па се вратио и подигао цркву коју је назвао Враћевшница.

Постоје релевантна документа о томе да су горе наведени и други српски племићи и војводе кренули на Косово али са закашњењем, а „та закашњења нијесу случајност” (каже др Бранислав Николић из Београда, „Политика” од 22. јула 1997. године).

Турски историчар Уруд, први који је писао о Косову неких 60 година касније, не крије да је Мурат погинуо за вријеме боја док је жахао на коњу. Убица је, по Уруду, устао између лешева. Уруд пише да је султана усмртио „врло оштрим и као вода блиставим ханцарем један од моћних невјерничких бегова”.

О погибији цара Мурата у летопису се каже: „И тај дан погибе цар Мурат, уби га Милош својом руком у цареву табору”. Најновија историјска истраживања употпунили су налази и мишљења великог познаваоца историје средњег вијека Михаила Динића, које је објавио у 1937. години¹⁾ које је наука прихватила. Битка на Косову, на ријеци Ситници близу Приштине, 15/28. јуна 1389. године трајала је током једног дана. Обе војске сатрле су се у међусобном окршају и оба заповједника кнез Лазар и цар Мурат -погинули су. У војсци кнеза Лазара поред трупа обласних српских господара учествовале су и трупе краља Срба и Босне Твртка Котроманића, а уз то хрватске и арбанашке трупе. На страни Османлија било је и хришћана као вазала који су тиме извршавали своје вазалне обавезе „не с вољом но по нужди”. Исход битке остао је неизвјестан. Најсвежији податак о одјеку битке садржи путопис руског ђакона Игњатија, који се лета 1389. године затекао у европском дијелу Турске: „... Мурат је био отишао у рат против Лазара, српског кнеза, а кружио је глас да су обојица, Мурат и Лазар, били убијени у једној бици”.

Монах целестинског манастира у Паризу, Филип де Мезиер, два пута је у својим записима споменуо косовску битку. Први запис је из октобра 1389. године, којим наводи да су хришћани побједници. Исту верзију је пренио краљ Твртко у својим писмима упућеним општинама Трогиру и Фиренци. Прво писмо је сачувано и носи датум 1. августа 1389. године, док друго није нађено али постоји одговор Фирентинске општине. Твртко је јављао о хришћанској побједи истичући као претежну заслугу својих трупа које је на Косову предводио његов војсковођа Влатко Вуковић. У одговору Фирентинске општине од 20. октобра 1389. године Твртку је честитана побједа. Овај одговор је посебно интересантан што понавља опис Муратове погибије саопштен им у писму: „Срећна и пресрећна она чета дванесторице завјерених велможа, који пробивши непријатељске чете и камиле наоколо везане, мачем отворивши себи пут, до Муратовог шатора допријеше. Срећан над осталима и онај, који вођу толике силе, журнувши му мач у грло и skut јуначки умори”.²⁾

¹⁾ М. Динић, *Хроника сенденијског калуђера као извор за бојеве на Косову и Ровинама, Прилози КИФ 17, 1937, 51-56.*

²⁾ *Ненад Петровић, Више митологије, мање историје; „Наша борба” 24/25. VI 1995.*

На Косову су углавном изгинуле обе супротстављене војске и оба главнокомандујућа тих војски. Турска сила је у свом надирању, тада заустављена и стекао се привид о хришћанској побједи. Али је то била „Пирова побједа” јер се хришћанска страна није више опоравила да се супротстави новом валу турске најезде и освајања. Зато су Лазареви наследници убрзо признали турску власт и постали јој „савезници од нужде” односно вазали.

Мјесец и по дана послје битке, Венецијанци, који су по обавијештености у то вријеме предњачили, послали су свога поклицара у Једрене да би поздравили новог турског цара. Не знајући за личност новог цара осим за погибију цара Мурата, они су свом емисару послали два писма једно адресовано на старијег царевог сина Бајазита а друго на млађег Јакуба. Писма су адресована на 28. јула 1389. године. О самом боју и исходу у писмима они опрезно наводе: „да су се разне ствари говориле, којима се ипак вјеровати не може”.

О бици на Ровинама, Љетопис је забиљежио: „Године 1395. разби Мирчета војвода Угричић цара Бајазита на Ровинама и ту погибе Марко Краљевић, уби га Јован Докмановић, и ту погибе Костадин Жеглиговац и Драгаш са осам тисућа војске и три војводе, које војеваху са царом Бајазитом, а бијаху се одметнули од кнеза Лазара и служажу Турцима и војеваху против божјих и хришћанских царева”.

Румунски историчар Силвије Ануикије, у ослонцу на Подгорички љетопис, наводи да је Марко Краљевић у току ове битке прешао на страну Влаха и да га је у току битке убио Србин Јован Докмановић. Он је поставио тезу да су у то вријеме на њиховој територији биле двије битке на Ровинама у различито вријеме. Професор Раде Михаљчић, у интервјуу новинару Зефирину Грасији, новембра 1980. године, наводи да је „на основу поузданих извора утврђено да су Константин Драгаш (Дејановић) и краљ Марко погинули 17. маја 1395. године. Да Константин Филозоф, у Животопису деспота Стефана Лазаревића, писаном три до четири деценије након ове битке, наводи да је султан Бајазит са војском прешао Дунав и сукобио се са војском војводе Мирче а да је Марко учи битке рекао Константину Драгашу: „Ја кажем и молим Господа да буде хришћанима помоћник, а ја нека будем први међу мртвима у овом рату”. Казује да је Марко био један од ријетких писмених људи, да је крајем јула 1361. године боравио у Дубровнику као посланик цара Уроша ради избављења призренских трговаца који су тамо били задржани због рата, да је том приликом тамо преузео поклад (сребро) свој и поклад Вукашинове жене, и да је тај податак до сада најстарији о легендарном јунаку.³⁾

³⁾ *Илустрирана политика, Београд, 25. новембра 1980. године*

Према Историји српског народа, најновије издање, у бици на Ровинама су се уз султана нашли краљ Марко, кнез Стефан Лазаревић, Константин Драгаш и „по свему судећи, Константин Балшић. Они су и послије тешких искустава и упркос одметању једног дијела хрићанских кнежева, наставили да извршавају своје вазалне обавезе не с вољом но по нужди. Код мјеста Ровине, чији положај није познат, близу једне од ријека у Влашкој, двије војске су се судариле 17. маја 1395. године. Бајазит је био поражен, а двојица његових истакнутих вазала краљ Марко и Константин Драгаш изгубили су живот у боју. Владар Османлија се повукао преко Дунава, а краљ Жигмунд је истиснуо Турке из Малог Никопоља. Последице турског пораза на Ровинама нијесу биле особито тешке. Остала је сачувана војна снага Османлија и њихових вазала, па је Бајазит I био кадар да и даље ратује и да, стицајем околности, унеколико надокнади претрпљене губитке. Прешавши Дунав он је ударио на вазалну државу у Видину, погубио цара Шишмана и његову земљу прикључио територијама под својом влашћу. Видин је постао турско војно и управно средиште из којег су у слиједећим деценијама упућивани походи према Влашкој, Угарској и Србији”.⁴⁾

У односу на смрт цара Уроша, љетописац додаје: „уби га краљ Вукашин у Призрену”. И народна поезија и предање осуђивали су Вукашина као царевог убицу иако је Вукашин погинуо у бици код Чрномена (на Марици) 1371. године, два мјесеца прије Урошеве смрти. И сам Његош у Посвети праху оца Србије-у Горском вијенцу прозива Вукашина као царевог убицу: „Покољења дјела суде, што је чије дају свјема, на Борисе, Вукашине, громка грми анатема”. Редактори Горског вијенца (јубиларно издање, Београд 1967, стр. 234) наводе да су ови стихови о убицама и отимању власти алузија на учешће кнеза Милоша у убиству Карађорђеву. Наводе да је у Његошево вријеме било раширено народно предање да је Вукашин убио цара Уроша да би се докопао краљевства..

За нас је посебно важан податак да „године 1477. пође цар Мехмед на Зету и сагради Подгорицу”. „Стручњаци су утврдили да из тог периода потиче један дио старе тврђаве на ушћу Рибнице у Морачу и један дио Старе Вароши”.⁵⁾

У додатку Љетописа (биће да су то они накнадно уметнути листови) записано је да 1737. године „умрије Радоња Петров, велики војвода Кучке

⁴⁾ *Историја српског народа, књ. II Београд 1982, 54-55. (Као извори за овај текст наводе се: М. Динић, Хроника сенденијског калуђера... Прилози КЈИФ 17 (1937), 51-56; Ђ. Сп. Радојичић, Листина манастира Петре од октобра 1935, Богословље 2 (1927), 293-301.*

⁵⁾ *Казивање проф. Марка Казивића.*

Горе (...) и послѣје те године скупи Ходо-паша велику војску и пође на Куче и не учини ништа, но изгуби многу војску и погибе 53 Подгоричанина на Ледине у кули Рашовића, госпде и витезова” и даље да „те године похара Махмут - паша Васојевиће и пороби и прогна у Метохију, године 1738”.

У Кучима су у раздобљу од 1688. до 1694. године као војводе били Петар Иликов и Реко Марков (Вујошевић), а од 1708. године уз ове именован је за спахију Радоња син Петров, који је доцније (1717) био војвода. Одсељењем Мусе Гугечева за Подгорицу, његова војводина припојена је Радоњиној и тако је он постао војвода све „Кучке Горе” (али не и Кучке Крајине” која је за свакад имала своје засебне старјешине”).⁶⁾

Када су Аустрија и Русија 1736. године заједно објавиле рат Турској, брђанска племена су се дигла на устанак, према Спужу, Подгорици, Жабљаку и Оногошту. Тај рат се завршио турском побједом и у Београду је склопљен мир неповољан по савезнике. Тада је Арсеније IV Јовановић са доста народа из Старе Србије, Косова и Метохије пребјегао у Аустрију бојећи се турске освете због учешћа у борби противу њих.

Ходаверди-паша Махмутбеговић из Пећи организовао је јаке снаге да казни Брђане због учешћа у борби на страни Аустрије. Кучи, удружени са Братоножићима, Пиперима, Ровчанима и Арбанасима-Климентима, дали су врло јак отпор и задали Турцима велике губитке код Великог Орљева, Златичког Куња и код Кула Рашовића (у Лединама). О томе свједоче и стихови Његошеви у Свободијади и Српском огледалу:

...”дође Турска до Медуна војска,
У много су закрочили Турци;
Из Медуна Куче изагнаше,
и бијели Медун похараше,
ћерају их уз Куче камене,
доклен војска на Врбицу дође,
око куле Гоге Рашовића...
... а намјера и бог нанијела
од Роваца војводу Савића,
око њега два барјака војске;
... но затвори кулу Рашовића
а у кулу Аверић кадију,

---

⁶⁾ *Стеван Лучић, Живот и обичаји племена Куча, Београд 1931, 136-137.*

и уз њега два пашина сина,
и Тураках јоште седамдесет.
... навалише Кучи и Ровчани,
нанијеше траву и сијено,
запалише кулу Рашовића,
седамдесет агах изгорјеше,
међу њима два пашина сина,
од њих ока не утече жива...”⁷⁾

Настрадавши у борби са Кучима, Ходаверди-паша Махмутбеговић напао је са преосталим снагама Вasoјевиће, попалио извјесна села и проћерао много народа у Метохију.

---

⁷⁾ Јагош Јовановић, *Стварање црногорске државе...*, Цетиње 1948, 115-118. - П.П. Њеџиш, *Свободијада, Београд 1967*, 117 и *Српско огледало, Бгд 1967*, стр. 106.

ПОДГОРИЧКИ ЛЈЕТОПИС ¹⁾

Да се знају године од створења свијета.

Од Адама до рођења Христова (има) година 5.500.

Од Христова рођења до васкрсења господа нашег Исуса Христа (има) година 33.

Од васкрсења Христова до Константина првог цара хришћанског (има) године 372.

Од Адама до цара Лава (има) 510 (или 552, ако је слово Н).

Истинито причање о седам сабора:

Сабор би светих отаца 318. у Никеји а (против) злочастивог Арија године 362 у 19 години великог цара Константина.

Године 422. би други сабор светих отаца 108 у Цариграду на злочастивог духоборца Македонија, при великом цару Теодосију.

Године 477. би трећи сабор светих отаца у Ефесу на злочастивог Нестора при млађем цару Теодосију.

Године 592. би четврти сабор светих отаца 630. у Халкедону на злочастивог Дискора при цару Маркијану.

Године 640. би пети сабор светих отаца 160 у Цариграду на злочастивог Орегена при цару (Ј)Устинијану великом.

Године 643. би персијски светац и пророк Мухамед, турски светац, у дане цара Константина, унука Ираклијева.

Године 643. би шести сабор светих отаца 170 у Цариграду на злочастивог Серегина при цару Константину и његове браће.

Године 732. оступи Рим од православља са свим западним земљама при цару Лаву и са осталим иконоборцима.

Године 897. би седми сабор светих отаца у Никеји на (против) Полиарија злочастивог иконоборца при цару Константину и његове мајке Јелене. Године 852. написаше наша слова (азбуку) на српском језику свети Кирило филозоф при грчком цару Михаилу и његовој мајци Теодори, који учврстише клањање светим иконама.

Године 1139. појави се међу Србима господин Немања и влада 42 године. Био је велики жупан од рода племенитог (благочастивог) поријекла. Праунук Константије и сестре великог цара Константина зеленог, од кћери Клаудијеве, од племена рашког господства и царства Августа Цезара.

---

¹⁾ Лјетопис је протумачио и дао извјесна објашњења садржаја унесена у уводни дио, као и транскрибовао ијеловити тексти на савремени језик, професор Марко Кажих (1909-1988).

Родитељ је у Захумљу био Техомил и старија Чедомила. И њихов родитељ Урош којему бијаху сиједе власи наврх главе и мати Ана, кћи краља Франачког. И њихови родитељи и прадједи Немање (су) од благородног Константина и мучитеља Ликина и од њега је била мучена његова кћи. Са њом Стефан роди три сина. Први син његов Стјепан, који би првовјеначни краљ, други син Влатко, који би велики кнез цијелој зетској земљи и другим и сазида часни храм Богородици-зове се Морача, трећи син Рашко, названи Сава, који би први архиепископ Србима.

Године 1292. постриже се Стефан Немања, прозвани Симеун, и пође у Свету Гору. Сагради велики часни храм Ваведења Богородице-зове се Хилендар.

Те године закраљи се син његов Стефан и влада 43 године.

Други његов син - велики кнез, и Стефан сагради(ше) и велику и часну цркву ваведења Богородице у Жупи.

Године 1219. Сава поста први архиепископ свој земљи и својом руком постави првог владику Захумској земљи у цркви свете Богородице у Стону, диоклецијанском приморју; другог у цркви светог архистрата Михаила у Дебру у манастир светог Николе; трећег владику; четвртог у будимској земљи у храму светог Ђорђа; петог у цркви светог апостола Петра и Павла; шестог у Студеници у манастиру пресвете Богородице; седмог у Призрену у светој Богородици; осмог у Грачаници; деветог у Топлици у храму светог Николе; десетог у Браничеву; једанаестог у Моравици у цркви светог Архилије; дванаестог у Белиграду у храму свете Богородице. И заповиједи господин Сава да се чврсто и непоколебљиво држи православна вјера.

Свети Стефан роди четири сина: први син његов Радослав, други син његов Предислав, трећи син Владислав, четврти син Стефан, храпави краљ.

Године 1224. представи се Стефан, првовјевчани краљ. Те године закраљи се његов син Радослав, владао је 11 година.

Године 1225. представи се Радослав краљ. Те године закраљи се Владислав, сагради велики манастир - часно Милешево, Вазнесенију господњем. Ту Владиславу и данас кости почивају.

Године 1243. представи се Владислав. Те године окурни се Стефан храпави и влада 35 година. Сагради цркву саборну светог духа. И тај Стефан роди два сина: први син његов Драгутин, други син Милутин назван Урош. Те године окурни се Драгутин, син његов и влада десет година.

Те године окурни се Милутин, други Урош и влада 42 године. Многим милостив и милосрдан бјеше и многим земљама и градовима овлада. И

сагради цркву светог првомученика Стефана, која је у Бањској гдје му мошти почивају и Призренску митрополију, у Скопљу другу цркву свете Тројице, у Нагоричане и на Жегљеву трећу цркву светог мученика Ђорђа (а) четврту св. Тројице, пету у Цариграду, свету и пречисту, и болнице створи христољубљу и утврди гдје су области Хилендару.

Стефан роди два сина, први је Стефан, други Урош.

Овај Стефан много неправде претрпље од свог оца.

Године 1317. представи се краљ Милутин.

Те године окурни се син његов Стефан, трећи Урош и влада 19 година.

Сагради велики и часни храм Вознесенија у Дечане гдје му и мошти почивају. Овај Стефан роди два сина. Први је његов син Стефан, који би Србима први цар звани Душан; други његов син који пође у Левант у грчку земљу и пође у град и прими калуђерство и тамо се представи. Године 1330 уби краљ Дечански Михаила, цара бугарскога на Велбужду и заузео сво царство бугарско.

Године 1336. представи се краљ Дечански Стефан, удави га син његов у Звечану.

Те године окурни се син његов звани Душан и царова 20 година и сагради цркву светог архистрата Михаила у граду Призрену. И тај Стефан роди сина Уроша.

Те године окурни се син његов Урош и царова седам година.

Године 1360. представи се цар Урош, погуби га краљ Вукашин у Призрену. Те године дођоше Турци на Клинпоље.

Године 1362. уби цар Отман снажнога витеза Момчила и узео Перитор мјесеца августа 23. дан.

Године 1374. уби цар краља Вукашина (и) Угљешу деспота Македоније, на Марици октобра 6. дан. Прими Отмановић Дренопоље.

Године 1374. прими управу српске земље кнез Лазар.

Најприје би краљ (Вукан) велики жупан, син господина Стефана Немање, брат првојеначног краља Стефана и Рашка и Саве, роди сина Дмитра жупана, унук (монах) звани Давид, и сагради цркву светог Богојављења на Лиму. И тај Дмитар роди сина Влатка и би велики кнез; и он Влатко роди сина Владислава и би таст кнезу Лазару. И тај Владислав роди кћер Милицу, која би дана у манастир, монахиња Јевгенија. И Милица бјеше унука од племена и кољена Немањића. Била је дана за жену великом самодржцу кнезу Лазару.

И велики кнез Лазар иде у Јерусалим и у Свету Гору и дође у отачаство у његов град Прилепац и сагради велики и часни храм вознесења Раваницу, и ту његове мошти почивају. И тај кнез Лазар роди два сина, кћери пет.

Први син Стефан, који би велики деспот српској земљи и зетској земљи и босанској и угарској. Други његов син би часни и нежења, није имао жене. Прва кћи Марија би удата Вуку Бранковићу, друга у Зету за Балшом, трећа цару Шишману бугарском, четврта војводи Радулу, пета у Угарску за Загаревићев великашем мађарским.

Године 1379. разби кнез Лазар Ратка Бранковића у Браничеву.

Године 1381. разби Сеприја Витомир Турке на Дубравици.

Године 1496. би помрачење сунца по читавој земљи мјесеца новембра први дан.

Те године заузе цар Мурат Пловдив и друге градове и пороби бугарску земљу.

Године 1499. побјеже цар Мурат од кнеза Лазара са Плочника и с Топлице.

Године 3Ц. би бој, велико крвопролиће и погибија на Косову. Ту погибе велики господин кнез Лазар и Југ Богдановић и Милош Омилевић и Мусић Стефан и Милан Косанчић и много храбрих витезова и госпде ту погибе; а Вук Бранковић побјеже са седам хиљада војске и учини невјеру своме господару кнезу Лазару. И тај дан погибе цар Мурат, уби га Милош својом руком у царевом табору, а много турске војске погибе мјесеца јуна 15. дан.

И те године задеспоти се Стефан, син Лазарев, и влада 38 година. Био је праведан и богобојажљив, а жена му госпођа бјеше из града Галата и они бијаху неплодни. Господин Стефан сагради велики и часни храм св. Тројице на Ресави.

Године 1393. заузе Бајазит Трново и друге градове мјесеца јуна 31. дан. Године 1395. разби војвода Мирчета Угричић цара Бајазита на Ровинама. И ту погибе Марко Краљевић, уби га Јован Докмановић; и ту погибе Костадин Жеглиговац и Драгаш са осам хиљада војске и три војводе, који војеваху са царем Бајазитом, а бијаху се одметнули од кнеза Лазара, а служажу Турцима и бораху се против бугарских царева и хришћанских.

Године 1396. разби цар Бајазит краља Жигмунда код Никопоља.

Године 1397. изгоре Раваница.

Те године узе цар Бајазит Будим и Никопоље.

Представи се Вук Бранковић у Белиграду. Имаше три сина: први Ђурађ, други Гргур, трећи Лазар.

Године 1402. Демир уби цара Бајазита код Ангоре, изведе га деспот Стефан.

Те године свеза се деспот Ђурђе Вуковић у Цариграду.

Године 1403. разби деспот Стефан цара Мусу на Дренопољу мјесеца новембра 21. дан.

Исте године плијени деспот Стефан Ситницу.

Те године украде ђак Ђурђа Вуковића у Цариграду.

Представи се кнегиња Милица, мати деспотова, мјесеца новембра 11. дан.

Плијени деспот Вук с Турцима Србе.

Закла цар Муса Вука Кнежевића и Лазара Вуковића, брата Ђурђева у Пловдиву.

Године 1411. удави цар Муса (брата) Челепију мјесеца јуна 19. дан. Пође цар Муса на деспота Стефана на Врбици и разруши Крушевац и Петрус и Стулек и Кипријан и друге градове, покла безброј хришћанског рода и погуби.

И те године пође Ђурађ из Солуна.

Погибе цар Муса од брата Кричне на ријеци Искри.

Представи се војвода Мирчета владики мјесеца новембра 31. дан.

Плијени султан Кричња Влахе.

Године 1422. умрије господин Балша из Зете.

Те године погибе султан Кричња.

Године 1423. долази деспот Стефан под Скадар.

Године 1425. представи се госпођа Вуковица Марија.

Године 1426. долази цар Мурат под Крушевац и пороби Србе.

Године 1427. представи се деспот Стефан мјесеца јуна и много плача остави Србима зато што не има дјце и земља оста без главе, већ имаше сестрића Ђурђа Вуковића те остави на њега своју земљу да њом влада.

Године 1427. одметну се Јеремија у Голупцу и пође Турцима на службу и плијенише Браничево мјесеца новембра први дан.

И те године задеспоти се Ђурађ Вуковић и влада 19 година. И тај деспот Ђурађ има три сина и двије кћери. Први је његов син Гргур, други Стефан, трећи Лазар; кћери Мара која би дата за цара Мурата, друга би удата код Њемаца за краља Охрила. И ти синови деспотови пођоше са сестром у походе и задржа их цар Мурат, њихов зет. Гргура и Стефана цар оба ослијепи и извади им очи.

Године 1433. помрачи сунце јула 17.

Године 1436. цар Мурат пороби Борач и разруши Острвицу и манастир Раваницу.

И те године побјеже цар Мурат испод Сибиња. То би зли понедељник.

Године 1439. заузе цар Мурат Смедерево.

Године 1440. пође цар Мурат на Београд и врати се не учинивши ништа.

Заузе Хадум паша Ново Брдо и друге градове и земље.

Године 1442. уби Јанко војвода Мезит-бега код Влаха.

Године 1442. разби војвода Јанко Хадум пашу на Јеловици.

И те године плијенише Турци Влашку земљу.

Године 1444. изведе деспот краља Владислава и војводу Јанка на Златицу.

И те године разби Јанко Хадун пашу на Куновици.

Те године врати цар Мурат Гргура и даде му Смедерево и Купиново и Ново брдо и цјелокупну српску земљу и државу.

Године 1445. уби цар Мурат краља Владислава код Варне.

Огени се деспот Лазар и поста краљ мјесеца децембра 27. дан.

Разби цар Мурат војводу Јанка на Косову.

Године 1454. погибе цар Мурат.

Године 1454. заузе цар Мехмед Цариград.

Године 1454. плијени цар Мехмед Србе и разруши Острвицу.

Године 1455. ухвати Никола Фериз-бега у Крушевици.

Те године уби Дмитар Радојевић Петра Ковачевића код Сребрнице.

И те године заузе Мехмед-бег Ново брдо и Призрен, и Бихор, и друге градове и мјеста и много хришћанског рода покла и погуби.

Године 1456. ухвати Михаило Свилојевић деспота Ђурђа у Купиново и свеза га у Белиграду.

Те године појави се репата звијезда, која досезаше до земље.

И те године би чума по читавој земљи.

И те године разби војвода Јанко цара Мехмеда код Белиграда и ухвати пашу.

Те године умрије војвода Јанко августа 11. дан.

Године 1457. погибе деспот Ђурађ.

Закла Ласло Охрила краља њемачког.

Те године закла краљ Владислава у Будиму.

Те године представи се деспот Лазар Генвара јанура 20. дан.

И те године прими управу српској земљи Михаило Боговић, бјеше војвода деспота Лазара и влада заједно са госпођом Јеленом и господином Стефаном, братом деспота Лазара. И збачен би Михаило с краљевства марта 21. дан.

Године 1459. освоји цар Мехмед Смедерево.

И те године умрије краљ Владислав.

И те године заузе Мехмед паша Вишесава и Голубце и Ресаву и Жрнове и Бијелу Стијену.

И те године свеза Матијаш Јанковић краља Михаила Свилојевића у Биограду.

Године 1461. пође цар на Влахе и на војводу Владислава.

Године 1462. заузео цар Мехмед Тропезонит.

И те године пође цар на Морију.

Године 1464. пође Мехмед на Босну и ухвати краља Стефана, заузео Бобовац и Јанац и друге босанске градове и дође код Скопља јула 17.

И изневјери се цару град Јанац.

Године 1466. пође цар Мехмед на Албанију и Скендер-бега Ивановића пред ким побјеже. Цар сагради град Конуш.

Године 1472. опет други пут пође цар на Албанију и Скендер-бега Ивановића.

Краљ Матијаш и деспот Вук заузеше Заслон град на Сави који се зове Шабац и поробише Сребрницу и прегна у Сријем.

Године 1477. пође цар Мехмед на Зету и сагради град Подгорицу.

И тада цар удави Јану и браћу му и синове у Цариграду.

И пође цар Мехмед на Скадар и не заузео га. Пође на Андропос и заузео га.

И те године пороби деспот Вук Браничево.

Године 1595. представи се деспот Вук; и погибе војвода Дмитар Јакшић у Смедерево, новембра осми дан.

И те године су преношене мошти светог страсотрпца и мученика деспота Стефана, сина Ђурђева у град Купиново.

Представи се велики војвода Стефан Јакшић у граду Бечу.

Године 1600. умрије краљ Матијаш Јанковић у граду Бечу марта 6. дан.

И те године скупиле се бугарска господа, огромна множина људи и госпode на Ракуш-пољу.

Године 1601. представи се деспот Јован децембра 11. дан.

Године 1513. би велики бој са сином Селилимом јуна 31.

Убио цар Селима Коркута и Махмута и сву браћу њихову.

И те године убио Мехмед бег војводу Влатка у Влашкој.

Пође цар Селимна на шех ислам на Казал-башу и разби Казал-баша цара у његовој земљи.

Те године изађе Секула и Ђурађ с Турцима Персијанцима и изгубише много народа хришћанског.

Разби Бали-бег Јаноша краља хришћанског војводу, маја 2.

Године 1517. пође цар Селимна и заузео град Мисир, звани Египат.

Пође цар Сулејман на ријеку Саву са огромном силом турском и пријеђоше ријеку Саву, као по суху, на Сријемско поље, а други се с

лађицама превозах у и не мога се та силна ријека одржати, већ преко ње пријеђе турска сила, а Мађари имаху те силне ријеке, речену Саву и Дунав. А Турци опколише са свих страна славни и дивни Биоград и друге околне градове и летијаху као змије крилатице, паљаху села и градове и цркве и манастире разрушише. Тада таква жалост и невоља би реченом Сријему. Лијепа и велика украшена мјеста запустеше, цркве и градове разрушише, а славни и дивни Биоград Мађари мораше и против своје воље предати Турцима; а Турци уђоше у град, клети Турци августа 28. дан.

Тада госпођа Јелена, краљица деспота Лазара, приморана остави град Купиново и побјеже преко ријеке Дунава пут града Беча, а славну и дивну земљу деспотову Турци похараше и заузеше, а лијепо град Купиново Турци разрушише септембра 9. дан.

Године 1523. пође цар Сулејман по мору бродовима и заузео Родос.

Године 1526. узео цар Сулејман тврди град Варадин на Дунаву. И одатле пође на Угре на краља Лајоша и убио га на Мохачу и заузео град Будим, престони Биоград и сву Угарску распрши.

Године 1529. пође цар Сулејман преко Угарске земље на Њемце, на град Беч и ништа му не учини, него изгуби много војске.

Године 1538. пође цар Сулејман на војводу Петра и (он) побјеже пред њим из своје земље.

Године 1541. узео опет цар Сулејман Будим.

Године 1500... пође Беглербег на Угре и заузео Бечкерек и неке градове. И отиде на Темишвар и ништа му не учини.

Године 1552. разби Хадум-паша Угре и Петра Ковачевића.

И те године пође Хадум-паша и заузео Темишвар. И отиде на Угре и тамо ништа не учини.

Године 1562. дође Сулејман под Сигет и заузео га...

Написах ово године 1.737. маја 6. дан.

Д о д а т а к:

Пође Њемац и узео Турчину Ниш и Ужице и још неке касаве узео и разори 1737, пак му их те исте године Турчин опет узео.

И те године умрије Радоња Петров, велики војвода Кучке Горе, године 1737.

И послје те године скупи Ходо-паша велику војску и пође на Куче и не учини ништа, но изгуби многу војску и погибе 53 Подгоричанима на Ледине у кули Рашовића, господе и витезова.

И те године похара Махмут паша Васојевиће и пороби и прогна у Метохију године 1738.

4. Подгорички летопис.

Отъ сздааним мироу знати лета.

Отъ Адама до рождства Христова летъ .сѣф

Отъ Христова рождства до наскарсениа господа нашего Исоуса Христа летъ .лг.

Отъ наскарсениа Христова до Константина прваго цара христіанскаго летъ .ток.

Отъ Адама до цара Ада .sin.

Отъ седмиъ сворехъ сздаише правл.

Саворъ вистъ скетихъ отьць .тнї. ва Ниѣне на злоуастиваго Ариа лето .сѣѡ.¹ (въ) .ѡн. лето великаго цара Константина.

Въ лето .сцл. вистъ .к. саворъ скетихъ (отьць) .ри. ва Цариграде на Македониа злога доуховорца при княикомоу цароу Теодосию.

Въ лето .сцпе. вистъ .г. саворъ скетихъ отьць ва Єфесѣ на злоуастиваго Нестора при цароу Теодосию младомоу.

Въ лето .сцс. вистъ .д. саворъ скетихъ отьць .хл. иже ва Халкедонии на злоуастиваго Диѡскура при цароу Маркианоу.

Въ лето .срми. вистъ .е. саворъ скетихъ отьць .рѣ. ва Цариграде на злоуастиваго Орегеиа при цароу Оустяноу великомоу.

Въ лето .срмя. вистъ персиски скетаць и пророкы Моухамедъ тоурски скетаць ва дни цара Константина, оуноука Ирдманева.

Въ лето .срми. вистъ .з. саворъ скетихъ отьць .ро. ва Цариграде на злоуастиваго Серегїиа при цароу Константиноу и братии его.

Въ лето .срсм. отстоуни Римъ отъ праксла(к)ниа са свема западними странама при цароу Лавоу, и са проунии иконоборци.

Въ лето .срсе. вистъ .з. саворъ скетихъ отьць ва Никей на Поллариа злоуастиваго иконоборца при цароу Константиноу и матери его Єлени.

Въ лето .стѣ. написаше се наша словеса по срвсномоу езикоу скетнемъ Кириломъ философомъ слвинца(?) при цароу грѣцкомоу Миханлоу и матери его Теодори, кон оутвърдише иллати се скетниа иконама.

¹ Четврто се слово невиди добро будуѣи замрљано. Код Шафарика (Раматку 65): .сѣѡ.

Въ лѣто .схмз. назка се господиць Немани Срблемь и царева .мв. лѣтъ.

Кисть велики жоупань оть племени благоуспинаго короля . . . . . его прадоуиоуки Костантине и оть сестре великаго цара Костантина зеленоего, оть кѣере Кладвнске, оть племени рашкога господства и царства Дугоуста кесара. Кисть родитель къ Захамню Техомилъ и старини Уоудомилъ. И нихъ родитель Оурошь, коемоу вехоу власи велики и врьхъ главе, и мати Ана вѣи краля француюга. И нихъ родители и прѣжди Немание благоуспинаго Костантина и моуунтела Аншина, и оть него же моууена кисть вѣи негока. Сян Стефанъ роди .г. сына Прик снмиъ неговь Степанъ, кон би првокенуани краля, други сынъ Кладва, кон би великии влезъ ско(и)зи земли зецкои и страни, и сд знда уестни храмъ богородицоу зове се Мораха, трећи сынъ Рашко на реуени Сака, кон би прик архиепискоупъ Срблемь.

Въ лѣто .схс. построже се Стефанъ Неманиа нареуени Симеонъ пође оу Светоу Гороу. Сагради велики и уасни храмъ ваведение бо городице зове се Филандарь.

То лѣто окрали се снмиъ неговь Стефанъ и царствова .мв. лѣтъ. Други снмиъ неговь великии влезъ и Стефанъ сагради и великоу уасноу црковъ ваведение богородице оу жоупоу.

Въ лѣто .сххз. и постави се Сака прик архиепискоупъ скози земли и своомь роукомь постави прькаго владикоу захламскои земли и црккоу светие богородице оу Стонь диоклетианскому примороу .в. с црквице скетаго архистратига Михаила; оу Деброу оу манастирь скетаго Никиине .г. владикоу; .д. оу боудинскоу землоу ва храмъ скетаго Георгие; .е. црквице скетаго апостола Петра и Павла; .в. с Стоуденицоу оу манастирь пресвете богородице; .з. оу Призреноу с свете богородице; .и. оу Грауаници; .ф. оу Топлицу ва храмъ света Николе; .й. оу Браниуеко; .лї. оу Моравици оу црковъ светаго Архили .ви. оу Белградоу къ храмъ свете Богородице. И заповеда господи Сака држати твардо и непоколебимо правослаикноу вероу.

Свети Стефанъ роди .д. снми: .а. снмиъ неговь Радославъ, .в. снмиъ неговь Предисавъ; .г. снмиъ Владисавъ, .д. снмиъ Стефанъ крапан краля. Въ лѣто .схлв. престави се Стефанъ првокенуани краля.

Тожде лѣто окрали се снмиъ неговь Радосавъ; царствова .лї. лѣтъ. Въ лѣто .схмг. престави се Радосавъ краля.

Тожде лѣто окрали се Владисавъ и царствова .и. лѣтъ. Сн Владисавъ сагради великии манастирь уестни Милешеко вавнесение сподне. Тоу Владисакоу и данасъ мошти поуиваю.

Въ лѣто .схпа. престави се Владисавъ.

И то љето окроуни се Стефаниъ храники и царока .лс. љтъ. Сгради царковоу васаштне скетаго доуха. И та Стефаниъ роди в. сима. Први синь неговь Драгоутинь, други синь Милоутинь ирехуени Оурошиъ.

То љето окроуни се Драгоутинь синь неговь и царока .і. љтъ.

То љето окроуни се Милоутинь, други Оурошиъ, и царока .мв. љтъ. Многима милостинама и милосардиень кеше и многима землима и градокомъ овладаше. И сгради црковъ скетаго пр(в)омоученика Стефана, ко е оу Банскоу, г(д)е моу мошти поучикаю, оу Призрениоу митрополии, и оу Скопкоу другоу црчкоу светоу тронцоу, и Нагорихан и на Жигаскоу .г. црчкоу скетаго моученика Георгиа .д. светоу тронцоу .е. оу Цриградъ светоу и преучстоу, и болнице сатвори христолоучаю и оуткарди де е ка область Филсидроу. Сми и Стефаниъ роди .к. сима .д. его Стефаниъ, .к. Оурошиъ.

Си Стефаниъ многоу скракъ озлобленне претрене отъ оца своего.

Въ љето .зѡне. престави се краљ Милоутинь.

И љето то окроуни се синь неговь Стефан .г. Оурошиъ и царока .ѡі. љтъ.¹ Сгради велики и частни храмъ назвесенне Деуани, г(д)е моу мошти поучикаю. Си Стефаниъ роди .к. сима. Први синь неговь Стефаниъ, кон би прки царь Сраблемь, ирехуени Доушан; .к. неговь синь, кон пође оу Леванатъ оу граукоу земаоу, и поиде ка градъ и прими калоуђерство и тамо се престави.

Въ љето .зѡли. оуби краљ деуански Михаила цара боугарскога на Велбоуждоу и прими све царство боугарско.

Въ љето .зѡмд. престави се краљ деуански Стефаниъ; оудани га синь неговь оу градъ Звезуань.

И то љето окроуни се синь неговь ирехуени Доушань и царока .и. љтъ. И сгради црковъ скетаго архистратига Михаила на градоу Призрениоу. И ти Стефаниъ роди сима Оуроша.

И то љето окроуни се синь неговь Оурош и царока .з. љтъ.

Въ љето .зѡзи. престави се царь Оурошиъ, изгоуби га краљ Коукашинь оу Призрениоу.

И то љето дођоше Тоурци на Каниполе.

Въ љето .зѡо. оуби царь Отмань силжнога китези Момчила и прими П(е)риториъ мвсеца Акроуста .кг. дань.

Въ љето .зѡив. оуби царь краља Коукашина, деспота Оуглешоу на Младонию на Марици мвсеца октерна (!) .з. дань. Прими Отмановиъ Дренополе.

¹ У рукопису стоји: И то љето окроуни се синь неговь Стефаниъ и царока .г. љтъ. То љето окроуни се Оурошиъ, царока .ѡі. љтъ, а то је очевидно погрѣшка преписивачева.

Въ лѣто .зѡпк. прнии науелство сръбскои земли князь Лазарь.

Милри кирадь (вълкань) велики жоупань, (сннъ) господинъ Стефанъ Немане, брата (братъ) прковенуаному кралю Стефану и Рад(о)ну, Сакн, роди сина Дмитра жоупана, оуноу (иномъ) маркуине Давидъ, и сгради црковъ скетато богоуавлеана на Диноу. И ту Дмитра роди сина Братва, и би велики князь; и онъ, Братва, роди сина Владислава и би тастъ князоу Лазарю. И ти Владиславъ роди кѣра Милцоу, кон би дана оу манастирь, монахижъ Скреини. А Милцидъ кеше оунида отъ племена и колена Неманина. Кадама же би на женоу великомуу самодржцоу князоу Лазарю. И велики князь Лазарь иде на Броусакимъ и оу Светоу Горю, и стиже отуелство его градъ Придепца и сгради кезики и ухстни храмъ каменесине Равлиноу, и тоу мошти его поуникаю. И та князь Лазарь роди .к. сина, кѣри .е. Сннъ при Стефанъ, кон би велики деспотъ сръбскои земли и зеиной страни, и косанскои, и оугарскои. Дроуги сннъ негокъ би устни и де(к)стакань, и не име жене. Прьва кѣи Маринъ би дата Воуноу Браикокићоу, другъ оу Зетоу за Балшомъ, треѣа цдроу Шишимоу боугарскому, .д. за Радоула коекодоу, .е. оу Оугре за Златаревичемъ и сцелишнемъ оугарскимъ.

Въ лѣто .зѡпз. засина князь Лазарь Радна Браикокиѣа оу Браиуеко.

Въ лѣто .зѡпѣ. разен Сеприч Витомири Тоурке на Доуэракиноу.

Въ лѣто .зѡпѣ. помьруе слице по касен земли мѣсеца Носикрини днѣ .д.

То лѣто прнии царь Моурать градъ Пловдинъ (и) дроуге градове, и пороби боугарскоу землю.

Въ лѣто .зѡпз. повеже царь Моурать отъ княза Лазара отъ Пловдини нсѣ Топлице.

Въ лѣто .зѣ. би бон, велики крконолитие и погикалъ на Косоко. Тоу погике велики господинъ князь Лазарь и Юга Богдиновиѣ и Милошъ Омилекиѣ и Моусиѣ Степанъ и Милинъ Косамутиѣ и многа храврѣхъ китезовахъ госпде тоу погике; а Воуиъ Браикокиѣ повеже соу .з. тисоуѣ ковесе и оуини некероу снмоу господиноу князоу Лазарю. И та днѣ погике царь Моурать, оуки га Милошъ роуномъ снмомъ оу царекоу тангороу, а много тоурске ковесе погике месеца Юниа .еі. днѣ.

И то лето одеспоти се Стефанъ сннъ Лазаревъ и царока .ли. лѣта. Онъ би си праведанъ и богобоузданъ а жена муу господа беше отъ града Галата, и оннъ бише непходни. Господинъ Стефанъ сгради целики (и) ухстни храмъ скетою тронционъ на Рескоу.

Во љто .зид. прими царь Памзить Търново и друуге градове мѣсеца Июниа .зг. дань.

Во љто .зид. рази Мирхета коевода Оугрунѣиь царя Памзита на Ронимахъ. И тоу погнѣе Марко Крадевиѣ, оуки га Нокли Довиамовѣиь; и тоу погнѣе Костадинъ Жеглигокацъ и Драгашъ соу осамъ тисоуѣиь воинсе и .г. коеводе, кои коевахоу при цароу Памзитоу а плехоу се ѡкиргли отъ меза Лазара а соулоужахоу Тоурноу и вобнахоу на царево владарене¹ и на християнске.

Во љто .зид. рази царь Памзить краля Жигмоунтоу на Никополе.

Во љто .зид. изгорѣе Ракдинцоу.

То љто прими царь Памзить Боудинъ и Никополе.

Престави се Коуи Брдинковиѣ оу Келиграфоу. Шлеше .г. сини .а. Боурѣиь, .к. Гьргоурѣ, .г. Лазарѣ.

Во љто .зид. царь Демиръ оуки царя Памзита подь Нгроуиь, изаде га деспотъ Стефанъ.

То љто свеза деспотъ Боурѣиь Коунокиѣ оу Цариградоу.

Во љто .зид. рази деспотъ Стефанъ царя Моусию на Дренополе мѣсеца Иосирниа на. дань.

И то љто плени деспотъ Стефанъ Синтицоу.

То љто оукраде ханъ Боурѣиь Коунокиѣ оу Цариградоу.

Престави се кнегиня Милница мати деспотока мѣсеца Иосирниа аѣ дань.

Плени Коуиъ деспотъ съ Тоурцима Србле.

Знала царь Моусниа Коука Кнежиѣиь и Лазара Коунокиѣиь, брата Боурѣека оу Плокдиноу.

Во љто .зид. оудаки царь Моусниа (брата) си Уелению мѣсеца Июниа .зг. дань.

Ходи царь Моусниа подь Ново брдо и неприми га.

Рази царь Моусниа деспота Стефана на Въркци и рлсини Кроушекацъ и Петроуць и Стоуладъ и Кипримъ (и) друуге градове, ги (вез) вром множество рода християнскога покла и изгоуки.

И то љто пође Боурѣиь и(с) Солоуиа.

Погнѣе царь Моусниа отъ брата Круине на Искри реци.

Престави се М(и)руета владичи коевода мѣсеца Иосирни(а) .зг. дань.

Плени соултаиь Круиниа Влахе.

Во љто .зид. оуири господниъ Балша отъ Зете.

И љто погнѣе соултаиь Круиниа.

Во љто .зид. доходи деспотъ Стефанъ подь Сиадроу.

Во љто .зидг. престави се госпожда Коунокица Мариа.

¹ У рукопису стоји вѣе што или је владарске или воине.

Въ лѣто .зѣд. ходи царь Моурать подь Кроушенаць и пороби сръбле.

Въ лѣто .зѣде. прѣстани се деспоть Стефанъ мѣсеца Июни(и) и) многи влахъ сръблемь остави, зашто ни има деца, и оста земля без главе, кеѣе имаше сестриуиѣа Боурѣа Коуковиѣа те остави на неѣа землоу свою да шном овлада.

Въ лѣто .зѣде. отвьрже се Еремим оу Голоуецъ и поѣе Тохаромъ на слоужбоу и иленише Бранихево мѣсеца Июенри .л. днь.

И то лѣто одесоти се Боурѣа Коуковиѣа и царюа .оу. лѣта. И та Боурѣа деспоть има .г. сына, и иѣери две. Синь прѣки неговь Гр-гоуръ, дроуги Стефанъ, .г. Лазаръ; иѣери Маре ком дн дата за цдра Моурата, дроуга би дата оу Немце за Охрамла крада. И ти синови деспотови поѣоше за (се)стромъ оу походе и оуздрыжа ихъ царь Моурать зеть ихъ, Гръгоура и Стефана, и царь ихъ ова оселени, и има оун извади.

Въ лѣто .зѣма. помыруе салнице Июлим .зѣ.

Въ лѣто .зѣид. царь Моурать пороби Борца и расипа Острынцоу и манастирѣ Раваннцоу.

И то лѣто покеже царь Моурать исподь Сикина. То би оун по-неѣелникъ.

Въ лѣто .зѣмз. прими царь Моурать Смедереко.

Въ лѣто .зѣми поѣе царь Моурать подь Бноградъ и врати се неоправн ништа.

Прими Хадоумъ нашл Ноко Брдо и дроуге градоке и земле.

Въ лѣто .зѣи. оуби Илко воевода Мезить бега на Класехъ.

Въ лѣто .зѣид. разби Илко воевода Хадоумъ пашоу на Млокцин.

И то лѣто иленише Тоурци Влашкоу землоу.

Въ лѣто .зѣик. изведе деспот краля Владисава и Илика воеводу на Златнцоу.

И то лѣто Илко разби Хадомъ пашоу оу Коуновицоу.

И лѣто лѣто¹ врати царь Моурать Гръгоуру и даде му Смедереко и Коуниново и Ноко Брдо, и своу колниоу сръскоу землоу и държавоу.

Въ лѣто .зѣиг. оуби царь Моурать краля Владисава на Варновоу.

О жени се деспоть Лазаръ и постави се краля мѣсеца Деневриа .из. днь.

Разби царь Моурать Илика воеводу на Косово.

Въ лѣто .зѣиѣ.² погине царь Моурать.

¹ Опет удвојено.

² У рукопису је .зѣиѣ.

- Въ лѣто .зѣдѣ. прими царь Мехмедъ Цариградь.
 Въ лѣто .зѣдѣ. илиени царь Мехмедъ Сърбле и разиди Остриноу.
 Въ лѣто .зѣдѣ. оуфати Николѣ Феризъ егда оу Кроушкити.
 То лѣто оуби Дмитарь Радоскинь Петра Колауекиа подѣ Сремк-
 ниномъ.
 И то лѣто прими Мехмедъ егда Ново Брдо и Призренъ и Биткыръ
 и друге градове и места, и множество рода Християнскаго приа и
 изгоуши.
 Въ лѣто .зѣдѣ. оуфати Михаило Силоскинь деспота Ђорђа оу
 Коуининиоу и скеза га оу Ксанградоу.
 То лѣто оуказа се рената звездѣ, комъ доссаже до земле.
 И то лѣто би уоумл по насой земан.
 И то лѣто разби Ђико коскода цара Мехмеда под Ксангра(до)мъ,
 и оуфати нашоу.
 То лѣто оумри Ђико коскода Дугоуста .лѣ. дань.
 Въ лѣто .зѣдѣ. погние Ђорђъ деспотъ.
 Замла Аасло Охридъ краля немалукога.
 То лѣто замла краля Владислаха оу Коудиниоу.
 То лѣто престави се деспотъ Азаръ Генвара .лѣ. дань.
 И то лѣто прими идуелство сьрбской земли Михаило Богоскиня,
 беше коскода оу деспота Азара и царока заедно съ госпономъ Слє-
 номъ и господниномъ Стефаномъ братомъ деспота Азара. И скържен
 би Михайлъ съ радлестка (кралестка) Марта .лѣ. дань.
 Въ лѣто .зѣдѣ. прими царь Мехмедъ Смедерево.
 И то лѣто оумри краля Владислава.
 И то лѣто прими Махмоутъ наша Вишеслава и Голоувецѣ и Ресавоу
 и Жьрико и Кнедоу стисноу.
 И то лѣто скеза Матимашъ Микокниъ краля (биће краля) Михаила
 Силоскиня оу Кноградоу.
 Въ лѣто .зѣдѣ. пође царь на Влахе и на коскодоу Владислава.
 Въ лѣто .зѣдѣ. прими Мехмедъ царь Транезонитъ.
 И то лѣто пође царь на Морно.
 Въ лѣто .зѣдѣ. пође Мехмедъ на Косноу и оуфати краля Стефана
 и прими Бокочаць и Шнаць и друге градове кослиске и дође на
 Скопле Юлиа .зѣ.
 И оскери се цароу градъ Шнаць.
 Въ лѣто .зѣдѣ. и пође царь Мехмедъ на Арваннио и Скендербег(а)
 Никонитъ(а), предъ киме пожеже. Царь сагради градъ Коноушь.
 Въ лѣто .зѣдѣ. оует други поуть доходи царь на Арваннио и Скен-
 дербега Никониня.

Прими краљ Матиниш и Боуки деспотъ Заслонъ градъ на Сани, кои се зове Шаваци, и пороби¹ Среќерицоу и прегни оу Бранимъ.

Во лето .зѣне. и пође царъ Мехмедъ на Зетоу и сагради Подгорицоу градъ.

И таде царъ оудани Шноу и врагоу моу и синове именоу оу Цариградоу.

И пође царъ Мехмедъ подъ Скадаръ² и иеприми га. Пође подъ Андрипоу и прими га, и друго место Кршиноу. И пође царъ Мехмедъ построити Скадаръ тврди на Бошиноу и прими га.

И то лето пороби Боуки деспотъ Браничево.

Во лето .зѣг. престави се Боуки деспотъ; и погине воевода Димитаръ Шкиниъ оу Смедерево, Ноемри .и. дань.

И то лето би пренесение моштиу светаго страстотърца и моушеника Стефана деспота Ђоурђа сын(а) оу градъ Коушиново.

Престави се велики воевода Стефанъ Шкиниъ оу градоу Беоу.

Во лето .зѣи. оумрѣ краљ Матиниш Шиковиъ оу градоу Беоу Марта .з. дань.

И то лето скоупише се оугарскиа господа много множаство воудихъ и господа на Ракоушъ поле.

Во лето .зѣѳ.³ престави се Нованъ деспотъ, Декемри .лѣ. дань.

Во лето .зка. би вон велики са синомъ Селимномъ Нюнина .лж.

Оуби царъ Селимн Коркоута и Махмоута и весоу братиоу ихъ.

И то лето оуби Мехмедъ бегъ Кладна воеводоу на Власехъ.

Пође царъ Селимн на шехъ исламъ Казалъ баша, и разви га Казалъ баша цара оу неговон земли.

То лето изиде Секоуль и Ђоурђъ съ Тоурцима Персианцима и изгоубише много рода християнскога.

Разви Баки бегъ Шноша краља християнскога воеводоу, Мана .и.

Во лето .зке. пође царъ Селимн и прими градъ Мисиръ, речени Еџипатъ.

Пође царъ Соуленманъ на рекоу Сакоу са множаствомъ и силомъ тоурскимъ, и прехоѡахъ рекоу Сакоу како и по соухоу на поде српиеско,

¹ Удвојено.

² Опет удвојено.

³ Прво је била написана та година, па је замрљана и испод ње написана .зка., па је и она замрљана, и по ново написана прва година. Година .зка. једва се може распознати испод мрље од мастила.

а друџи њ бродницама се прекозахоу, и неможахоу се та сила река одржати, кеће преко не принеће сила тоурска, а Оугруиџи имахоу оу те силне риеке реуемоу Сакоу и Доумань. А Тоурци постоунише о своуџа слакии и дикии Бноградь, и друџе околине градове, и лети-ахоу како и зине крилатице, села и градове пдлахоу и цркви и ма-мастире развьршевахоу. Таде таква жалость би и некода реуемоу Српемоу. Лиена и оукрашена места велика запоустише, цркви и гра-дове разроушише, а слакии и дикии Бноградь неколомь Оугри пре-даше Тоурцима, а Тоурци оукегоше оу градь, кисти Тоурци, Авоусти-ни. дань.

Таде госножда Елена, кралица Лазарева деспотова, неколомь остави слакии градь Коуниново и пође бежати преко реке Доумань поуће града Бева, а слакиоу и дикиоу землоу деспотокоу Тоурци похараше и примише, а лиени градь Коуниново Тоурци разоурише, Сектем(вр)ни-џ. дань.

Вь лѣто .зла. ходи царь Соуленмань оу бродоке по мору и прими Радось.

Вь лѣто .зд. прими царь Соуленмань твьрди градь Варад(и)нь иа Доуманюу. И отлень пође иа Оугре, краца Слауша (Алоуша), и оуни га иа Моухауеко и прими градь Боудимь, Стодани Бноградь и скоу землоу Оугарскоу распраши.

Вь лѣто .зз. ходи царь Соуленмань преко Оугарске земле иа Немце, иа градь Беуь, и на нь ништа не оправи, него изгоуки многоу конскоу.

Вь лѣто .зиз. ходи царь Соуленмань иа Петра воекодоу и повеже предь нимь из свое земле.

Вь лѣто .зимџ. оузе опеть царь Соуленмань Боудимь.

Вь лѣто .зн.¹ ходи Беглерь кегь иа Оугре и прими Виекере (Беу-нерекь) и неке градове. И отиде иа Темишварь и мань ништа не оправи.

Вь лѣто .зз. разви Хадоумь паша Оугре и Петра Ковалекиџа.

И то лѣто изиде Хадоумь паша и прими Темишварь. И отиде иа Нгроу и тамь ништа не оправи.

Вь лѣто .зо. ходи царь Соуленмань подь Сегеть и прими га.

.....
 саписях сне ва лѣто .зсме., Ман, дань .з².

¹ Треке слово замрљано.

² Не види се добро.

Додатак

на четири мања листића ушивена у ту књижницу.

Пође Нисмац и оузе Тоурхиноу Ниш и Оужице и ошт мекс касаве
пацин и разоури лето .зсме., пак моу их то исто лето Тоурхи оузе
оцета.

И то лето оумрие Радона Истрок велики воевода от Коутке горе
лет .зсме.

И во то лето скоуци Ходо наша вонскоу великоу и пође на Куле
и не оирави ништа, во изгоуби многоу вонскоу и погубе .иг. Под-
горуханина оу Аедине оу колоу Рашковића, господа и китезоки.

И то лето похара Махроут наша Касовиће и пораци и прагна оу
Мстохню лет .зсмс.